

סמסטר ב' תשע"ח
יום ד' 14:00-17:00
מס' קורס 1041-3102

אוניברסיטת תל-אביב
הפקולטה למדעי החברה
החוג לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה

חברה בישראל ד"ר יוסי הרפז

שעת קבלה: יום ג' 15:00-16:00, נפתלי 634, מייל yharpaz@tauex.tau.ac.il

עוזר הוראה: יואב ברנד. שעת קבלה: יום ג' 16:00-17:00, נפתלי 624, מייל yoavbrand7@gmail.com

הקורס יעסוק בסוגיות מרכזיות בחקר החברה בישראל. הנושאים שיידונו כוללים את הקונפליקט הערבי-ישראלי, הגירה ואתניות פנים-יהודית, דת וחילוניות, כלכלה וריבוד, וכן התגבשות מוסדות המדינה והאזרחות הישראלית. יושם דגש מיוחד על השינויים החברתיים, הפוליטיים והדמוגרפיים שחלו מאז שנות ה-90 ועל האופן שבו ישראל השתלבה בגלובליזציה והושפעה ממנה.

חובות הקורס

1. עבודה בהיקף של 1,500 מלה (30%). העבודה תוגש בתאריך 24.5. יש להגיש הצעת מחקר קצרה עד לתאריך 12.4 (הסבר יינתן בשיעור).
2. בחינה מסכמת (70%). הבחינה תתבסס על חומר הקריאה ועל ההרצאות.

הפריטים המסומנים בכוכבית (*) הם פריטי רשות.

חלק א': מאפייני יסוד של החברה בישראל

7/3 שיעור 1: מבוא

כהן, ינון. 2007. ההצלחה הדמוגרפית של הציונות. **סוציולוגיה ישראלית** ה(2), 355-362.

* רם, אורי. 2017. סוציולוגיה בימי נתניהו: מגמות ביקורתיות בסוציולוגיה הישראלית בתחילת המאה ה-21. **מגמות**, 2017, נא(2), 68-13.

14/3 שיעור 2: המהפכה הציונית

אבינרי, שלמה. 1991. **הרעיון הציוני לגווניו**. עמ' 13-24, 89-130.
נוימן, בועז. 2009. **תשוקת החלוצים**. עמ' 15-19, 146-184.

* Goldscheider and Zuckerman, 1984. *The Transformation of the Jews*, pp. 116-135.

* Avineri, Shlomo. 1996. The Presence of Eastern and Central Europe in the Culture and Politics of Contemporary Israel. *East European Politics and Societies* 1996 10: 163-172.

21/3 שיעור 3: משטר

סמוחה, סמי. 2000. "המשטר של מדינת-ישראל: דמוקרטיה אזרחית, אי-דמוקרטיה או דמוקרטיה אתנית?".
סוציולוגיה ישראלית, תש"ס, ב(2), עמ' 565-630.
שפירא, יונתן. "המקורות ההיסטוריים של הדמוקרטיה הישראלית: מפאי כמפלגה דומיננטית", בתוך: רם אורי (עורך),
החברה הישראלית: היבטים ביקורתיים, תל אביב: ברירות.

* הורוביץ, דן ומשה ליסק 1990. **מצוקות באוטופיה**. פרק 2: מיישוב למדינה. עמ' 40-68.
* יפתחאל, אורן ואסעד גאנם. 2004. "לקראת תאוריה של משטרים אתנוקרטניים: הפוליטיקה של התפשטות אתנו-לאומית", **מדינה וחברה**, גיליון מיוחד בנושא הערבים בישראל, 4(1), 761-788.

26/3 שיעור 4: טריטוריה

קימרלינג ברוך, 1999. "מדינה, הגירה והיווצרותה של הגמוניה", **סוציולוגיה ישראלית** ב(1), עמ' 167-208.
מוריס בני, 1991. **לידתה של בעיית הפליטים הפלסטינים: 1947-1949**, תל אביב: עם עובד, עמ' 17-42, 213-264.

* יפתחאל, אורן ואלכסנדר קידר. 2003. על עוצמה ואדמה: משטר המקרקעין הישראלי. בתוך יהודה שנהב, עורך,
מרחב, אדמה, בית. עמ' 18-50.
* קמפ אדריאנה, 1999. "שפת המראות של הגבול: גבולות טריטוריאליים וכינונו של מיעוט לאומי בישראל"
סוציולוגיה ישראלית ב(1): 319 – 349 .
* שפיר גרשון, 1993. "קרקע, עבודה ואוכלוסייה בקולוניזציה הציונית: היבטים כלכליים וייחודיים", בתוך: רם אורי
(עורך), **החברה הישראלית: היבטים ביקורתיים**, תל אביב: ברירות, עמ' 104-119.

11/4 שיעור 5: אזרחות

חוק השבות - https://www.nevo.co.il/law_html/Law01/189_001.htm
חוק האזרחות, סעיפים 1-5 - https://www.nevo.co.il/law_html/Law01/011_001.htm#Seif8
פלד יואב וגרשון שפיר. 2005. **מיהו ישראלי – הדינמיקה של אזרחות מורכבת**, אוניברסיטת תל-אביב הוצאה
לאור, עמ' 9-45.
ברקוביץ ניצה, 1999 "אשת חיל מי ימצא?" נשים ואזרחות בישראל" **סוציולוגיה ישראלית** ב(1), ע' 277-317.
* בן אליעזר, אורי. 1996. "טשטושה של ההבחנה בין מדינה לבין חברה בישראל: הגנאולוגיה של החלוץ". **מגמות**
ל"ז : 207-228.
* Shachar, Ayelet. 1998. "Whose republic: Citizenship and membership in the Israeli polity." *Geo. Immigr. LJ* 13 (1998): 233.

חלק ב': צירים מרכזיים של אי-שוויון

25/4 שיעור 6: אתניות: אשכנזים ומזרחים

כהן, ינון. 2006. התפתחות פערי שכר אתניים, לאומיים ומגדריים בישראל. בתוך רם, אורי וניצה ברקוביץ (עורכים),
לקסיקון לאי-שוויון בישראל.
שנהב יהודה. 2003. "פתח דבר", בתוך: **היהודים-הערבים: לאומיות, דת ואתניות**, תל אביב: הוצאת עם עובד עמ'
22-7.

Aziza Khazzoom. 2008. *Shifting Ethnic Boundaries and Inequality in Israel*. Stanford: Stanford University Press, pp. 3-7, 127-161.

* דהן, מומי. 2013. "האם כור ההיתוך הצליח בהיבט הכלכלי?". בית הספר למדיניות ציבורית, האוניברסיטה
העברית והמכון הישראלי לדמוקרטיה.

2/5 שיעור 7: אתניות ומדיניות

אלמלך, יובל ונח לוי-אפשטיין. 1998. "הגירה ושיכון בישראל: מבט נוסף על אי-שוויון אתני", *מגמות* לט (3): 269-243.

- * צור, ירון. 1997. "העלייה מארצות האסלאם", צבי צמרת וחנה יבלונקה (עורכים), *העשור הראשון תש"ח-תשי"ח*, ירושלים תשנ"ח, עמ' 57-82.
- * סבירסקי, שלמה ודבי ברנשטיין, 1993 (במקור 1981). "מי עבד במה, עבור מי ותמורת מה?", *אצל אורי רם* (עורך), *החברה הישראלית: היבטים ביקורתיים*, הוצאת ברירות, עמ' 120-147.

9/5 שיעור 8: מיעוט אתנו-לאומי: ערבים-פלסטינים בישראל

גאנב, אסעד. 2004. על מצבו של המיעוט הערבי-פלסטיני בישראל. *מדינה וחברה* 4(1): 933-952. מונטרסקו, דניאל. 2010. תחום עירוב: ישראליות ופלסטיניות של המרחב העירוני. *זמנים: רבעון להיסטוריה*. חוברת 110 (אביב 110), עמ' 104-116.

- * חסן, מנאר. הפוליטיקה של הכבוד: הפטריארכיה, המדינה ורצח נשים בשם כבוד המשפחה. דפנה יזראעלי ושות', *עורכות, מין, מגדר, פוליטיקה*. הוצאת הקיבוץ המאוחד. עמ' 267-306.
- * Sa'adi, Ahmad (2002) "Catastrophe, Memory and Identity: Al-Nakbah as Component of Palestinian Identity". *Israel Studies* Vol 7 no 2: 175-198

16/5 שיעור 9: אי-שוויון כלכלי

שלו, מיכאל. 2004. "האם הגלובליזציה והליברליזציה נ'רמלו' את הכלכלה המדינית בישראל?". בתוך אורי רם ודני פילק, עורכים: *שלטון ההון: החברה הישראלית בעידן הגלובלי*. מכון ון ליר והוצאת הקיבוץ המאוחד. רוזנהק זאב ומיכאל שלו. "הכלכלה הפוליטית של מחאת 2011: ניתוח דוריימעמדי". *תיאוריה וביקורת* 41, קיץ 2013.

- * דורון, אברהם. 2010. "סוף עידן האזרחות החברתית: בינוי מחדש של מדיניות הרווחה על בסיס של חוזיות", *עיונים בתקומת ישראל*, כרך 20, 396-412.
- * דני פילק ואורי רם. 2013. "עלייתה ונפילתה של המחאה החברתית (עד כה)", *תיאוריה וביקורת*, 41 (2013).

חלק ג': חברה פוסט-הגמונית

23/5 שיעור 10: התפוררות ההגמוניה והגמשת גבולות הלאום

קימרלינג, ברוך. 2001. *קץ שלטון האחוסלים*. תל אביב: כתר. עמ' 11-36. הרפז, יוסי. 2012. "ישראלים עם אופציה": הביקוש לדרכון אירופאי בישראל – אזרחות כפולה כירושה משפחתית וכסמל סטטוס". *מגמות* מ"ח (3-4), עמ' 626-655.

- * לב ארי, לילך וניר כהן. 2012. "בין מולדת לתפוצה: תנועת הנוער 'צופי צבר' ויצירת זהות אתנית בקרב צאצאי מהגרים ישראלים בארצות הברית". *מגמות* מ"ח (3-4), עמ' 681-708.
- * קמפ, אדריאנה. 2007. "הגירת העבודה החדשה ואתגריה: הסדרת מעמד הילדים של מהגרי העבודה בישראל". בתוך: *דורות מרחבים זהויות: מבטים עכשוויים על חברה ותרבות בישראל*, בעריכת חנה הרצוג, טל כוכבי ושמשון צלניקר. ירושלים: מכון ון ליר והקיבוץ המאוחד. עמ' 175-151.
- * דלה פרגולה, סרגיו. 2012. הרהורים על הגירה. *הגירה*, 1, 5-31, תשע"ב.
- * Cohen, Nir. 2007. From overt rejection to enthusiastic embracement: changing state discourses on Israeli emigration. *GeoJournal*, 68(2-3), 2.

30/5 שיעור 11: קיטוב פוליטי וגאוגרפי

מזרחי, ניסים. 2011. הגן והגיונגל: על גבולותיו החברתיים של שיח זכויות האדם בישראל. **מעשי משפט**, כרך ד'. לוי יגיל, 2005. "מלחמת הפריפריות: המיפוי החברתי של הרוגי צה"ל באינתיפאדת אל-אקצא", **תיאוריה וביקורת** 27, עמ' 39-70.

* פלד יואב וגרשון שפיר, 2000. "משיח של חלוציות לשיח של זכויות: זהות ואזרחות בישראל" בתוך: הרצוג חנה (עורכת), **חברה במראה**, תל אביב: הוצאת רמות, עמ' 515-537.

* פישר, שלמה. 1991. שני דפוסים של מודרניזציה: על ניתוח הבעיה העדתית בישראל. **תיאוריה וביקורת**, 1.

* אלפסי, נורית וטובי פנסטר. 2005. העיר הלאומית והעיר העולמית: ירושלים ותל-אביב בעידן של גלובליזציה. **סוציולוגיה ישראלית**, ו(2), תשס"ה.

* Ram, Uri. *The Globalization of Israel*. Chapter 2: Polarization (pp. 75-119).

* Aharon-Gutman, Meirav and Nir Cohen. 2017. Refusal, circulation, refuge: young (im)mobilities in Rural Israel. *Social & Cultural Geography* 1-22.

6/6 שיעור 12: דת וחילון

פישר, שלמה. 2009. "הציונות הדתית על סף האלף השלישי: שתי תרבויות אמוניות". **אקדמות**, כ"ב, ניסן תשס"ט. שנהב, יהודה. 2008. הזמנה למתווה פוסט חילוני לחקר החברה בישראל. **סוציולוגיה ישראלית**. עמוד 161-188.

* שטרן, ידידיה. 2012. "משבר הזהות של מדינת ישראל". **תרבות דמוקרטית** 14, תשע"ב.

* סקר PEW: החלוקה הדתית בחברה הישראלית.

* הורוביץ אבנר (נרי), 2000. "ש"ס והציונות – ניתוח היסטורי", **כיוונים חדשים** 2, עמ' 30-60.

13/6 שיעור 13: סיכום